

ВИСОКА ПОСЛОВНА ШКОЛА
СТРУКОВНИХ СТУДИЈА – БЛАЦЕ
Часопис из области економије, менаџмента и
информатике „БизИнфо“
Број 4/2011, стр. 55 - 62
Адреса: Краља Петра I, бр.70, 18420 Блаце

РЕСТРУКТУИРАЊЕ ПРИВРЕДЕ У ЦИЉУ СТВАРАЊА МАКРОЕКОНОМСКИХ РЕФОРМИ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

ECONOMIC RESTRUCTURING IN ORDER TO ACHIEVE MACROECONOMIC REFORMS IN SERBIA

Данијела Максимовић
Слађана Мушкић

Висока пословна школа струковних студија, Блаце

Резиме: *Реструктурирање привреде представља део макроекономске реформе са којом се, у Србији, отпочело 2001 године. Нови процеси у светској економији – глобализација и дерегулација не могу заобићи ни нашу земљу која се определила за укључивање у светске токове. Незавршена приватизација и реструктурирање преосталих великих друштвених предузећа, великих јавних предузећа и инфраструктурних делатности, недовољно ефикасан процес ликвидације или стечаја, као и недовољно одстицање постприватизационог реструктурирања, кључна су ограничења за успостављање ефикасне структуре реалног сектора и представљају кочницу укупног привредног развоја. Глобална рецесија је имала велики утицај на привредни развој Србије, с обзиром на недовршен процес трансформације и велики заостатак за другим транзиционим, посебно развијеним европским земљама.*

Кључне речи: *реструктурирање, макроекономска кретања, макроекономске реформе.*

Abstract: *The restructuring of the economy is part of macroeconomic reforms with which, in Serbia, began in 2001. New processes in the global economy - globalization and deregulation can not bypass our*

country has chosen for inclusion in the global mainstream. Unfinished privatization and restructuring of the remaining large SOEs, large public enterprises and infrastructure activities, lack of an efficient process of liquidation, as well as under-stimulation postprivatization restructuring, key constraints to establish an efficient structure of the real sector and the brakes are the overall economic development. The global recession has had a major impact on the economic development of Serbia, due to the incomplete process of transformation and a large backlog of other transition, especially the developed European countries.

Key words: restructuring, macroeconomic developments, macroeconomic reforms.

1. УВОД

Реструктурирање привреде Републике Србије је неопходно из разлога што друштвени облик својине, који је преовладао у Србији није могао да одговори изазовима тржишног начина привређивања и токовима глобализације. Друштвена предузећа у Србији су углавном била гломазна, непрофитабилна и запала у озбиљне проблеме узроковане десетогодишњим утицајем ратова, санкција и осталих криза.

Услед значајног смањења тражње опала је привредна активност, а због смањења инвестиционих средстава значајно је успорен привредни развој. Ефекти економске кризе нису превазиђени у 2010. години, али су великим делом ублажени бројним стимулативним економским мерама. Благи раст БДП-а који је остварила Србија, као и остале земље у окружењу, указује на величину проблема који су настали кризом и на чињеницу да је неопходан дужи временски период за стабилизацију привредних токова.

2. РЕСТРУКТУРИРАЊЕ ПРИВРЕДЕ У ЦИЉУ ОСТВАРЕЊА МАКРОЕКОНОМСКИХ РЕФОРМИ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

У ових неколико година, од када је започето са реструктурирањем (2001), постигнути су одређени резултати. Дobar део предузећа је реструктуриран, али реструктурирање највећих привредних система још увек није завршено.

Реструктурирање је имало утицај на макроекономска кретања протеклих година, а макроекономску слику Србије у најкраћем можемо поставити на следећи начин:

- ✓ Недовољан раст ВДР;
- ✓ Инфлација као велики макроекономски проблем;
- ✓ Присутност буџетског дефицита;
- ✓ Негативна разлика између извоза и увоза је смањена, али је и даље велика;
- ✓ Недовољан раст страних директних инвестиција
- ✓ Раст стопе незапослености.

Под утицајем светске финансијске кризе додатно су смањени и интереси и способности потенцијалних инвеститора, што је повећало степен неизвесности у погледу успешности продаје преосталог друштвеног капитала. Највећи проблем и макроекономски ризик Србије, између осталог, и дефицит рачуна текућих плаћања. То је уједно и најосетљивија карика преко које се очекују први ефекти преливања кризе на наше тржиште.¹ У циљу привлачења неопходних инвестиција и јачања конкурентности индустријских предузећа, неопходно је:

- ✓ Завршетак приватизације предузећа са друштвеним капиталом;
- ✓ Убрзање реструктурирања преосталих великих компанија;
- ✓ Имплементација Закона о стечају, усвојеног крајем претходне године;
- ✓ Промовисати конкурентност, комерцијалну оријентацију и значај приватног сектора у инфраструктурним делатностима;
- ✓ Наставити развој и трансформацију пословне структуре.²

У табели бр. 1 приказан је макроекономски оквир у виду макроекономских индикатора у нашој земљи у последњих неколико година. На основу приказаних индикатора могуће је, донекле, сагледати реално стање привреде Републике Србије.

¹ *Економска криза и њен утицај на привреду Србије*, Влада Републике Србије, Београд, 2008, стр. 4.

² *Извештај о развоју Србије 2009*, Републички завод за развој, Београд, 2010, стр. 29

Табела 1. Основни макроекономски индикатори

Макроекономски индикатори	Године									
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
ВDP – реални раст (у %)	5,3	3,9	2,4	8,3	5,6	5,2	6,9	5,5	-3,1	1,8
ВDP (у млрд Евра)	12,8	16,0	17,3	19,0	20,3	23,3	28,8	33,4	30,9	28,6
Инфлација (крај периода)	40,8	14,8	7,8	13,7	17,7	6,6	10,1	6,8	6,6	10,3
Текући рачун платног биланса (у % ВDP)	2,2	-4,2	-7,8	-13,8	-8,8	-10,1	-17,6	-21,1	-6,9	7,3
Јавни дуг (спољни + унутрашњи, у % ВDP)	104,8	71,9	63,7	50,9	50,6	40,1	31,4	26,3	32,9	41,4
Приватни спољни дуг (у % ВDP)	5,5	4,8	6,7	11,5	27,2	32,6	38,1	44,6	51,0	51,6
Курс динара према евра (просек периода)	59,78	60,66	65,13	72,70	83,00	84,10	79,96	81,44	93,95	102,94
Стране директне инвестиције (у % ВDP)	1,4	3,1	6,9	4,1	6,1	14,1	6,2	5,3	4,4	3,0

Извор: РЗР, РЗС, НБС, МФИН

Као што се из приложеног види, динамичан привредни раст у периоду 2001-2008 прекинут је у четвртом кварталу 2008 године и у 2009-ој години када се Србија суочила са економском кризом под утицајем светске финансијске кризе и оштрог пада економске активности у свету. Бруто домаћи производ у 2009-ој години бележи пад од -3%, неповољни утицаји кризе одразили су се на привреду Србије у условима високе домаће тражње (на којој се базирао транзициони раст) и високог дефицита текућег рачуна. Због значајног смањења прилива иностраног капитала, успоравања кредитне активности, значајног успоравања раста зарада дошло је и до пада домаће тражње. Сектори који су задржали релативно високе стопе раста новостворене вредности су сектори саобраћаја и телекомуникација и финансијског посредовања. Србија је у период кризе ушла са релативно високом инфлацијом (на крају четвртог квартала 2008 премашивала је 10%), али се успешно одупрела инфлационим притисцима и 2009 завршила са 6,8%.³ Банкарски систем је успешно одолевао спољним негативним финансијским утицајима и одржао финансијску стабилност. Девизни депозити домаћинстава су се опоравили и до краја године достигли ниво пре кризе.

³ <http://www.razvoj.gov.rs>

Током периода трансформације привредног и друштвеног система у републици Србији постигнути су значајни реформски резултати, завршена је најтежа фаза транзиције, али последице деценијске економске дисторзије и привредног суноврата још увек се санирају, економски заостатак из 90-их није превазиђен. Глобална рецесија је зауставила привредни опоравак и у неким развојним сегментима поништила транзиционе резултате. Најтежи развојни проблем су незавршене структурне промене у привреди, јер је делимично реструктуриран привредни систем снажно погођен глобалном рецесијом. У Наредној табели биће презентовани резултати транзиције кроз кретање одређеих макроекономских показатеља.

Табела 2. Развојна оцена транзиционих ефеката Србије
2001-2010

Индикатори	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Привредни раст (1)	+	+	+	+++	++	++	+++	++	-	+
Незапосленост (2)	---	---	---	--	---	---	--	--	--	--
Животни стандард (3)	+	+++	++	++	+	++	+++	+	-	-
Индустријски раст (4)	+	+	-	+++	+	++	++	+	-	+
Инвестиције (5)	-	-	+	+	+	++	++	+	+	+
Белка приватизација и реструктурирање (6)	--	--	+-	--	++	--	--	--	-	-
Конкурентност (7)	-	-	-	-	-	+	+	-	-	+
Јединични трошкови рада (8)	---	---	--	--	-	-	--	+	+	--
Инфлација (9)	--	-	+	-	--	+	-	+	+	-
СДИ (10)	-	-	+	-	+	+++	++	++	+	-
Спољни дуг (11)	---	--	--	-	--	--	--	--	--	---
Дефицит текућег рачуна (12)	-	--	-	--	-	--	---	---	-	-
Фискални дефицит/суфици (13)	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-
<p>Легенда:</p> <p>(1) Раст БДП: + мањи од 5%, ++ између 5-7%, +++ већи од 7% - пад (2) Стопа незапослености: -- већа од 20%, -- од 15-20% (3) Зараде, реални раст: +++ изнад 20% ++ од 10-20%, + до 10% - без раста (4) Индустриски раст: - негативан, + позитиван до 3% ++ између 3-5% +++ већи од 5% (5) Инвестиције у основна средства (БДП): - испод 15% + 15-20%, ++ 20-25% (6) Белка приватизација и реструктурирање (ЕБРД индекс): - без промена, + раст, ++ раст већи од 1 (7) Политика конкурентности (ЕБРД индикатор): - без промена, + раст, ++ раст већи од 1 (8) Јединични трошкови рада: --- двоцифрени раст, - раст 5-10% - раст до 5%, + негативан раст (пад) (9) Инфлација: - изнад 15%, - између 10-15%, + испод 10% (10) СДИ нето: - испод 1 млрд \$, + између 1-2 млрд \$, ++ 2-3 млрд \$, +++ изнад 3 млрд \$ (11) Спољни дуг (%БДП): - до 60 % БДП, -- 60-80% БДП, --- већи од 80% БДП (12) Дефицит текућег рачуна: -- већи од 15% БДП, - 10-15% БДП, - испод 10% БДП (13) Фискални дефицит/суфици: - дефицит, + суфици.</p>										

Извор: РЗР

Што се тиче самог привредног раста у Србији, на основу досадашњих података очекује се благи опоравак. Полазећи од добијених резултата водећег индикатора и његовим укључивањем у економетријски модел добијен је резултат који указује на раст БДП у 2010. у интервалу од 1,5 до 1,8%, и бржи раст у периоду 2011 и 2012 године од 3,5 %.⁴ Уравнотеженији и убрзанији раст у Србији зависиће од кретања на глобалном нивоу, али, пре свега, од структурних реформи које ће привреду учинити конкурентнијом и више извозно оријентисаном и створити услове за већу запосленост, а основ тога је повећање инвестиција. У овом сегменту привредног развоја, кључну улогу требају одиграти пре свега, финансијски систем, односно финансијске институције које ће ефикасно извршити алокацију капитала, тј. инвестиција.

Транзициони модел раста који је у претходној декади био заснован на домаћој тражњи, приливу страног капитала и расту сектора услуга, напуштен је појавом светске економске кризе крајем 2008. године и њеним ефектима 2009. године. Од 2010. године нови модел раста се заснива на извозној тражњи, повећању инвестиција и смањењу јавне потрошње, јачању индустријског сектора паралелно са развојем сектора услуга. Последица раста заснованог на домаћој тражњи је повећање дефицита текућег рачуна који је негативан максимум достигао 2008. године (21,6% БДП-а) и повећање спољног дуга (83,5% у 2010. години). Макроекономска стабилност одржала се константним повећањем девизних резерви (35% БДП-а у 2010.) и смањењем инфлације на 6,6% у 2009, али која поново прети растом у 2010. (10,3%). Позитивно дејство на макроекономска кретања имале су и стране директне инвестиције, које су смањене под утицајем кризе. Фискална позиција државе током 2009. и 2010. године погоршавала се уз значајно смањење прихода који су резултирали продубљавањем фискалне неравнотеже. Буџетски дефицит је са 2,6% БДП-а у 2008. повећан на 4,3% у 2009. и 4,8% у 2010. години. Мере за ублажавање буџетског дефицита биле су смањење и замрзавање плата и пензија, у складу са програмом

⁴ [http:// www.stat.gov.rs](http://www.stat.gov.rs)

који је подржао ММФ. Ценовни притисци резултирали су инфлацијом од 10,3% у 2010. години, највишом у региону.⁵

Основни стратешки правац Србије је брз привредни развој, трансформација земље у стабилно демократско друштво са функционалном тржишном привредом и интеграција у Европску унију. У 2009. години светска економска криза утицала је на заустављање брзог привредног развоја и онемогућила остварење циљева утврђених Националном стратегијом привредног развоја 2006-2012.

Економска криза је оставила дубок траг у европској економији. У складу са тим, развојни циљеви су редефинисани, а трансформациони модели привредног раста се прилагођавају новим изазовима и изворима раста. Економски одговор Европске уније на глобалну рецесију је нова Стратегија раста до 2020. године (Европа 2020), која се базира на конкурентности, одрживости, знању и иновацијама и социјалној и територијалној кохезији.⁶

У транзиционом периоду 2001-2008. Године Република Србија је остварила снажан привредни раст, успостављена је макроекономска стабилност, спроведена је либерализација цена и спољне трговине, остварен је значајан напредак у реформи пореског система, тржишта рада и социјалног сектора. Основни циљеви економске политике били су одржавање макроекономске стабилности, уз истовремено остваривање високе стопе привредног раста. Остварен је значајан помак у заокруживању стимулативног амбијента за пословање.

Економска политика Владе, почев од октобра 2008. године, усредсређена је на ублажавање последица глобалне финансијске и економске кризе на привреду Србије. Мерама економске политике које су предузете током 2009. и 2010. године стварани су услови за макроекономску и финансијску стабилност и за што мањи пад производње, извоза, запослености и животног стандарда становништва. У том погледу Србија је остварила

⁵ *Извештај о развоју Србије 2010*, Републички завод за развој, Београд, 2011. стр. 8.

⁶ <http://ec.europa.eu/eu2020>

мањи пад БДП у 2009. години у односу на регионално и европско окружење. Макроекономска кретања у 2010. Години обележава снажнији опоравак привредне активности у односу на друге земље у региону. Опоравак је потпомогнут растом извоза, уравнотеженом фискалном политиком, двогодишњим *Stend by (SBA)* аранжманом са ММФ. Привреда која се и даље суочава са потешкоћама услед негативних ефеката светске економске кризе, показала је да је неодржив досадашњи модел раста заснован на расту домаће потрошње и увоза. Мерама економске и структурне политике потребно је стварати услове за динамичан привредни раст заснован на расту извоза и инвестиција као кључних развојних полуга у наредном периоду, а тиме и редуковање спољнотрговинског дефицита и незапослености у Србији.⁷

ЛИТЕРАТУРА

1. *Економска криза и њен утицај на привреду Србије*, Влада Републике Србије, Београд, 2008
2. *Извештај о развоју Србије 2009*, Београд, Републички завод за развој, 2010
3. *Извештај о развоју Србије 2010*, Републички завод за развој, Београд, 2011
4. Коста Јосифидис, *Макроекономија, Економски факултет, Суботица, 1999*
5. *Меморандум о буџету и економској и фискалној политици за 2009. годину, са пројекцијама за 2010. и 2011. годину*, Влада Републике Србије, Београд, 2008
6. *Реформе у Србији: Достигнућа и изазови*, Центар за либерално-демократске студије, Београд, 2008
7. <http://www.razvoj.gov.rs>
8. <http://www.stat.gov.rs>
9. <http://srbija.gov.rs>

⁷ Републички завод за развој, *Извештај о развоју Србије 2010*, Београд, 2011, стр.23.